
Koe in de Spotlight

Visie voor het verbinden van binnen- en buitengebied in de gemeente Someren

Ontwikkeld door: Adviesbureau Palet Wageningen

Thijs Derks, voorzitter

Ellen van Bruggen, secretaris

Lemmy Isenbugel, manager communicatie

Thamar van Overveld, manager participatie

Tijn Kooij, manager ruimtelijke analyse

Samenvatting

De gemeente Someren beschikt over een uitgestrekt buitengebied waarin verspreid verschillende kleine dorpskernen liggen. De verbondenheid tussen dit buiten- en binnengebied laat nog veel te wensen over. Adviesbureau Palet is aan de gang gegaan met deze opdracht en heeft een plan ontwikkeld om het buitengebied letterlijk naar binnen te halen en het binnengebied naar buiten. Dit plan focust zich op de agrarische- en recreatieve sector. Palet ziet kansen in het verbeteren van het bewustzijn onder ondernemers, bewoners, recreanten en overheidsinstanties om het agrarisch karakter van de gemeente beter tot zijn recht te laten komen. De combinatie van de agrarische sector en de recreatieve sector wordt hierbij ingezet om een stimulans te creëren voor agrarisch bewustzijn, samenwerking en innovatie. De gemeente Someren wordt omgevormd tot een gemeente die de agrarische identiteit ademt en deze reputatie op nationaal niveau draagt.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Inhoudsopgave	1
Voorwoord	1
Adviesbureau Palet	2
Visie	2
Ontwikkelingsplan	4
Bewustzijn	4
Samenwerking	4
Innovatie	4
Ontwikkelingskaart	5
Detailplannen	6
Centrumgebied	6
De Heihorsten	7
Participatieproces	9
Conclusie	10

Voorwoord

De gemeente Someren is een vitale gemeente en is tevens rijk aan enthousiasme en welwillendheid voor ontwikkeling. Momenteel wordt het gebied gekenmerkt door het grote buitengebied met de vele natuurgebieden en de agrarische activiteiten zoals landbouw, veeteelt en pluimveehouderijen, en de kleine binnengebieden die de kern vormen van de woningbouw en commerciële activiteiten. Echter ziet de gemeente in dat deze twee gebieden ver van elkaar af staan en is daarom op zoek naar een betere verbinding tussen het binnen- en het buitengebied, met de nadruk op recreatie. Naar aanleiding van deze realisatie is het project 'Koe op het Zebrapad' tot stand gekomen, een ruimtelijke opgave met het doel tot het creëren van meer verbinding. Dit managementrapport geeft een samenvatting van de belangrijkste bevindingen van Adviesbureau Palet voor dit project. Het rapport zal u meenemen naar de ruimtelijke visie, het ontwikkelingsplan en de detailplannen. Voorafgaand aan dit planproces is een uitgebreide ruimtelijke analyse uitgevoerd, welke de basis vormt voor de verschillende plannen, deze is te lezen in het eindverslag *Koe in de Spotlight*, welke opgevraagd kan worden aan de universiteit Wageningen.

Adviesbureau Palet

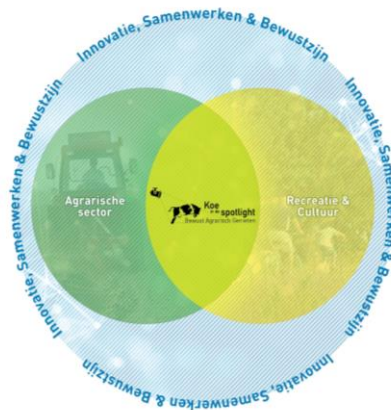
Adviesbureau Palet staat voor een integraal advies ter bevordering van de ruimtelijke kwaliteit. Het motto '*geeft kleur aan je leefomgeving*' duidt op onze visie als ruimtelijk planners. Palet gebruikt diverse 'kleuren' van het schilderspalet om invulling te geven aan een gebied. Elke kleur weerspiegelt zijn eigen sector welke verwerkt zijn tijdens het ruimtelijke planningsproces voor het project *Koe op het Zebrapad*. Palet heeft als doel om, samen met de verschillende stakeholders het landschap in te kleuren tot één integraal geheel, waarbij een gevarieerd palet leidt tot de beste oplossingen.

Visie

Een sterk landschappelijk agrarisch karakter geeft de gemeente zijn reputatie: uitgestrekte open landbouwarealen, diverse soorten agrarische activiteiten en kleine, maar gezellige dorpskernen maken de gemeente Someren. Om de verbinding tussen binnen- en buitengebied te verbeteren zet Adviesbureau Palet in op een versterking van dit landschappelijk agrarisch karakter. Hierbij wordt een breed scala aan 'kleuren', afkomstig uit verschillende sectoren in acht genomen, met een extra nadruk op de agrarische- en culturele/recreatieve sector.

De twee sectoren zullen niet langs elkaar bewegen maar zullen verweven zijn en vormen één geheel. Palet zet in op het geven van een impuls op het gebied van recreatie en economische vitaliteit. Daarnaast zal de bewustwording van het belang en de kracht van de agrarische sector worden vergroot. Dit wordt bereikt door in te zetten op (stimulatie van) ontwikkelingen in de agrarische sector en de culturele/ recreatieve sector. Het nadrukkelijk in de schijnwerpers zetten van deze ontwikkelingen zal het bewustzijn ten goede komen. Aanvullend bieden nieuwe, innovatieve en coöperatieve technieken kansen om de ontwikkelingen verder te begeleiden en vergroten. Een illustratie van dit proces ziet u in figuur 1.

Zoals in figuur 1 is geïllustreerd leiden de drie aspecten (de agrarische sector, de recreatiesector en de innovatie, samenwerking en bewustzijn) tot één ruimtelijk concept: 'Koe in de Spotlight' (zie figuur kaftpagina).

Figuur 1: Verbeelding visie

Het concept 'Koe in de Spotlight' streeft ernaar om de agrarische sector in de gemeente Someren weer positief in de schijnwerpers te zetten. Op dit moment staat de sector bij veel mensen in een negatief daglicht, waarbij de waarde en het belang van deze sector niet goed naar voren komen. De kernpunten van dit beleid komen neer op:

- Gebiedsbranding van de gemeente door het verder naar voren halen van de (verduurzaming van) de agrarische sector en samenwerking met andere kennisinstellingen.
- Stimuleren van lokale burger- en ondernemersinitiatieven die bijdragen aan het karakter van de regio.
- Verbeteren van de communicatie voor al bestaande initiatieven
- Positieve belichting van de agrarische sector door middel van het stimuleren van streekproducten, onder de aandacht brengen van historische agrarische elementen, verduurzaming van de landbouw, vergroting van de samenwerking onder agrariërs en verhoogde transparantie van agrarische bedrijven.
- Stimuleren van recreatieve belevingsmogelijkheden door verbetering van wandel- en fietspaden.

Door implementatie van de bovenstaande punten komt Someren weer een positief daglicht, waarbij het bourgondische landschappelijke karakter optimaal benut en beleefd wordt.

Ontwikkelingsplan

Aan de hand van de visie, resultaten uit het participatieproces en uitgebreide analyses heeft Palet een ontwikkelingsplan opgesteld waarin de kansen die wij voor ons zien zijn verwerkt (zie figuur 2). Centraal staat de samenwerking tussen de agrarische en recreatieve sector, waarbij er extra aandacht wordt geschonken aan bewustzijn, samenwerking en innovatie. Behorend bij elk onderwerp zijn diverse inpassingen bedacht.

Bewustzijn

Momenteel is de kennis onder de bevolking over het agrarische leven ondermaats. Palet verbetert dit agrarische bewustzijn door diverse ruimtelijke ingrepen te doen in het gebied:

- Plaatsing van innovatieve informatieborden bij de agrarische bedrijven en initiatieven, zodat de sector transparanter wordt naar de buitenwereld en de waardering ervoor zal toenemen.
- Uitlichten van agrarische cultuurhistorische elementen door verbeterde communicatie, resulterend in een hoger bewustzijn van het agrarische verleden van de gemeente.
- Kwalitatieve verbetering van de recreatieve routes en communicatie zodat dit de eer van het agrarisch-natuurlijk landschap draagt zoals het behoort te worden gedragen.
- Het letterlijk naar binnen halen van het agrarische karakter van het buitengebied bij de herinrichting van de Postelstraat in Someren dorp
- Het bieden van mogelijkheden tot een échte 'boerenbeleving' door meerdaags te recreëren in een agrarische omgeving, de 'AgriVillage' of op het erf van de boer.
- Verwezenlijking van de 'AgriMiniMarket', waarbij streekproducten direct worden verkocht aan de consument.
- Regiobranding in te zetten als kracht om het agrarisch karakter van de gemeente verder uit te breiden naar buiten toe.

Samenwerking

De samenwerking tussen ondernemers onderling, ondernemers en kenniscentra en ondernemers en bewoners verloopt op dit moment niet optimaal en moet verbeterd worden. Dit realiseert Palet op verschillende manieren:

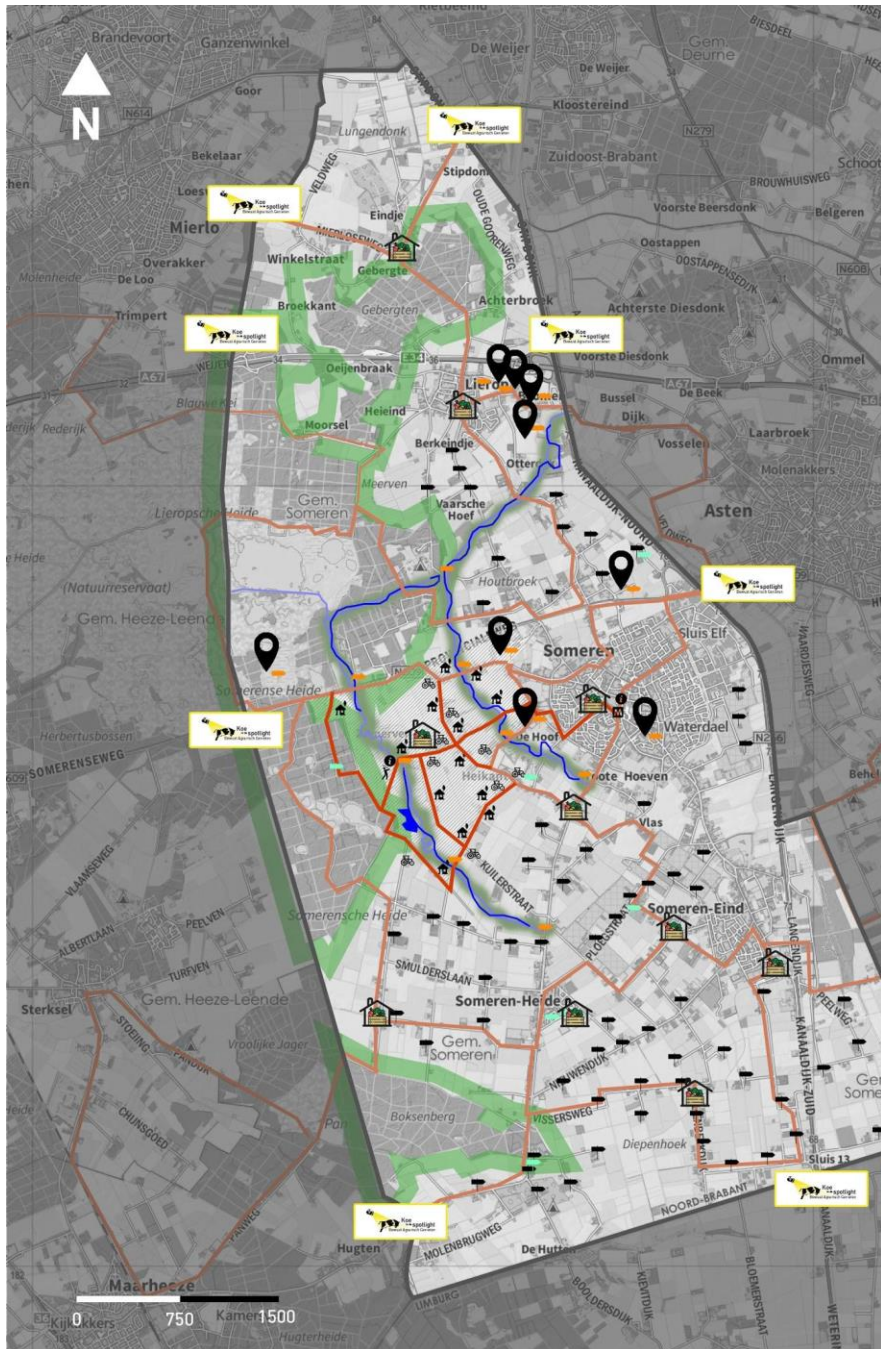
- Nationale en lokale samenwerking op het gebied van kennisuitwisseling over landbouw gerelateerde onderwerpen. Hiervoor wordt een samenwerkingsprocedure gestart welke ontmoetingen, bijeenkomsten en lezingen kan organiseren in één van de geïmplementeerde informatie- of ontmoetingscentra.
- Verwezenlijking van de 'AgriMiniMarket, welke agrariërs stimuleert om onderling meer samen te werken om zo een maximale omzet van de buurtwinkel te realiseren.

Innovatie

Het begrip innovatie moet de gemeente Someren een impuls op zowel het gebied van duurzaamheid als economische ontwikkeling en geven en speelt dus een belangrijke rol. Innovatie zal in verschillende aspecten van het ontwikkelingsplan terug komen:

- Verduurzaming van de belangrijke natuur van Someren door de hermeandering van de Peelrijt en de Kleine Aa. Dit zorgt voor een diverser natuurpatroon en een hogere biodiversiteit, waardoor de recreatie natuurwaarde verder wordt verhoogd.
- Verhoging van de diversiteit en duurzaamheid van het agrarische landschap door in toenemende mate in te zetten op agroforestry en strokenteelt.
- Het verder stimuleren van het gebruik van zonnepanelen door onder andere duurzaamheidsleningen.

Ontwikkelingskaart

- Recreatief informatiecentrum over innovatieve landbouwconcepten
- Kennis- en ontmoetingscentrum voor agrarische ondernemers
- AgriMiniMarket; verkoop van streek- en boerderijproducten i.s.m. boeren
- Golfbaan 'de Swinkelsche'
- Boerenbeleving; intensieve recreatie gekoppeld aan agrarische functies
- Informatiebord van agrarisch bedrijf met daarop de functie en evt. nevenactiviteit
- Restaurant 'het Keelven'
- Huidig stroomgebied van de Kleine Aa en de Peelrijt
- Verrobuisting van het stroomgebied van de Kleine Aa en de Peelrijt
- Informatiebord van initiatief gerealiseerd door (samenwerking) agrarische ondernemers
- Informatiebord over cultuurhistorisch (agrarisch) element
- Nieuwe fietsroute door de Heihorsten
- Bestaand fietsroutenetwerk
- Provincialeweg
- Pilotlocatie innovatieve landbouwconcepten
- Pilotlocatie Agroforestry
- Gebied waar recreatiepark de Heihorsten is gepland
- Heihorsten als 30 kilometer-zone
- Bord bij binnenkomst van gemeente 'Koe in de spotlight'
- Agrivillage
- Wandelroute langs stroomgebied van de Kleine Aa
- Nummer van sfeerbeeld
- Molen
- Golfkarroute tussen innovatieve landbouwconcepten
- Koeienkunst

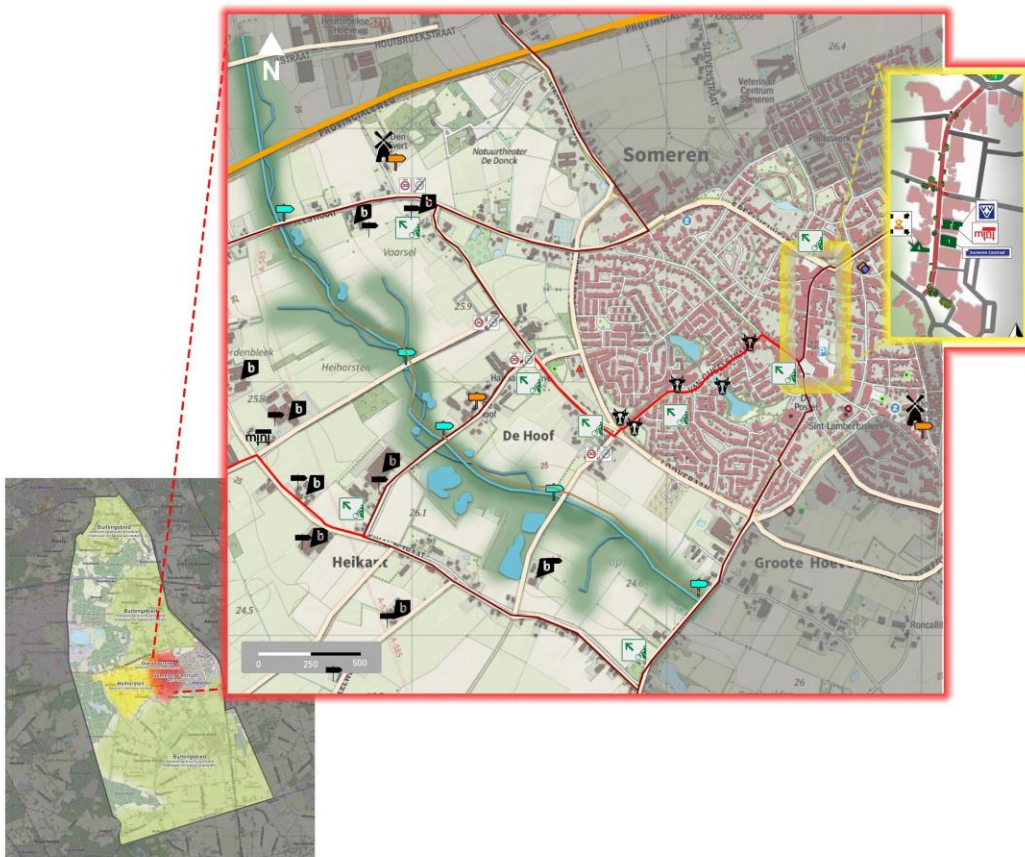
Figuur 2: Integraal ontwikkelingsplan

Detailplannen

In aanvulling op het ontwikkelingsplan heeft Palet twee detailuitwerkingen gemaakt: één van het centrumgebied en één van de Heihorsten. De kaarten van deze detailuitwerkingen hanteren dezelfde legenda als de ontwikkelingskaart.

Centrumgebied

Het detailplan van het centrum loopt vanaf de postelstraat over tot in de Heihorsten. Binnen dit gebied heeft Palet als voornaamste doelen om het agrarische van het buitengebied te betrekken in het binnengebied en om een aantrekkelijke overgang te verzorgen vanuit het centrum naar het nieuwe agrarische recreatiegebied de Heihorsten. De detailuitwerking van de Postelstraat (figuur 3 rechtsboven) toont een algemene herstructurering van het wegdek tot een fietsstraat met meer beplanting en zebrapaden (zie ook sfeerimpressie 1). Een aantal van de leegstaande panden worden opgevuld met recreatieve-agrarische functies, zo komt er een AgriMiniMarket, een buurthuis waar verschillende groepen elkaar kunnen ontmoeten en Someren Centraal, een verhuurbedrijf met innovatieve vervoersmiddelen. Vanuit de Postelstraat leidt een nieuwe fietsroute toeristen naar de Heihorsten, langs de route worden in toenemende mate agrarische elementen geplaatst. Daarnaast wordt in het gehele centrum de communicatie naar de Heihorsten verbeterd door middel van betere informatieborden. Eenmaal in het buitengebied aangekomen bevindt de toerist zich in 'de overloopzone', in de overloopzone is er een grote focus op het agrarisch bewustzijn. Informatieborden bij agrarische bedrijven, initiatieven en historische elementen voorzien de bezoeker van een verhoogd agrarisch bewustzijn, resulterend in een verhoogde waardering voor het landschappelijk agrarisch karakter. Dit terwijl de natuurkwaliteiten worden verbeterd door de hermeandering van de waterloop de Kleine Aa.

Figuur 3: Detailkaart Centrumgebied

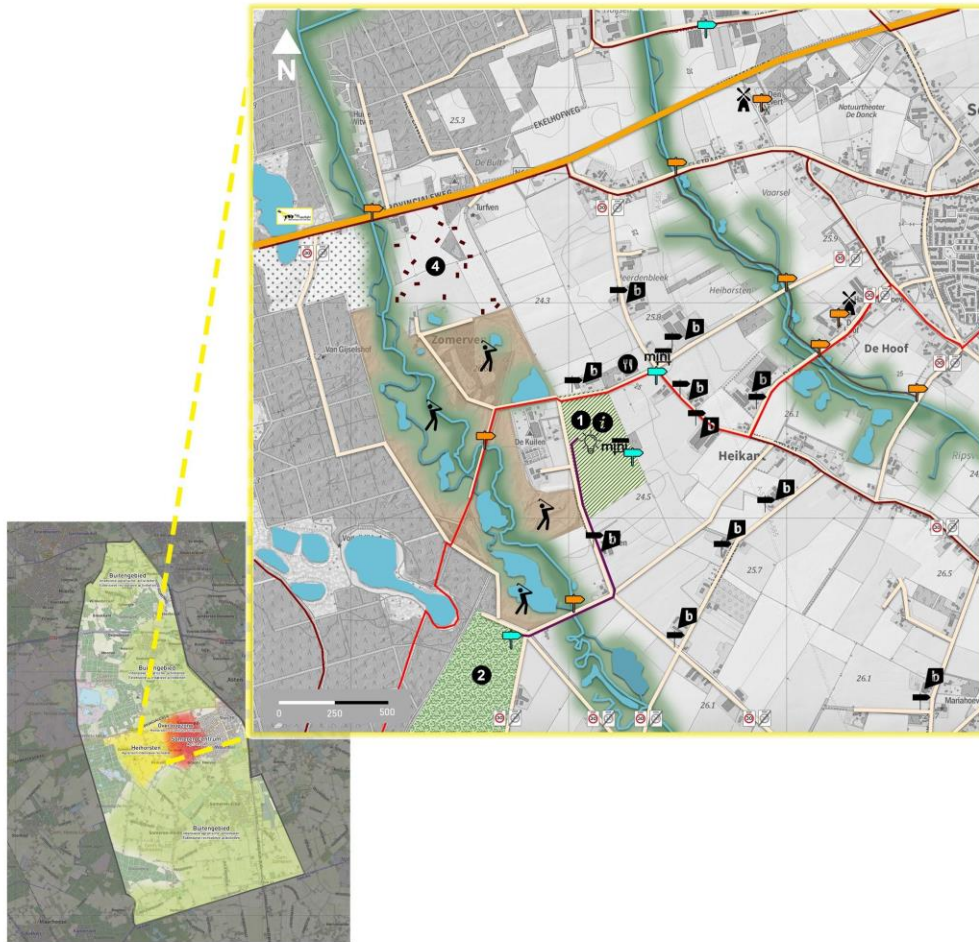

Sfeerimpressie 1: Postelstraat herstructurering

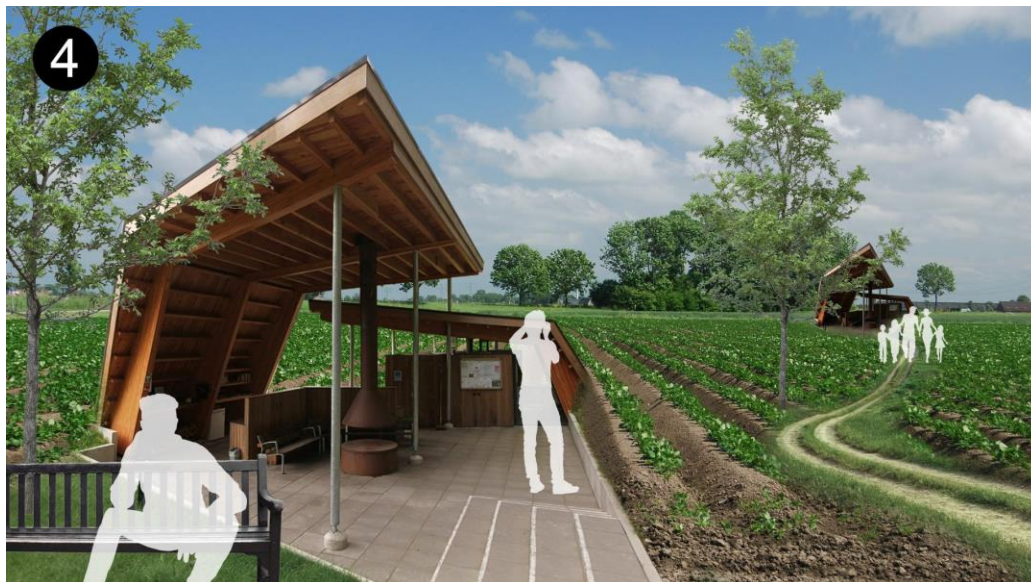
De Heihorsten

Het detailplan van de Heihorsten bevindt zich in het buitengebied tussen Someren-dorp in het oosten en het Keelven & Beuven in het westen. In dit gebied heeft Palet de ambitie om het innovatieve, recreatieve en agrarische karakter van Someren uit te lichten. In de detailuitwerking staan een aantal initiatieven die hiervoor gaan zorgen. Zo wordt er bij ieder boerenbedrijf in de Heihorsten een bord bij het erf geplaatst, waarop uitgelicht wordt wat dit boerenbedrijf verbouwd, om het bewustzijn te verbeteren. Ook komen hierop duurzame of recreatie initiatieven te staan die de agrariër op zijn terrein heeft staan. De percelen 1 en 2 staan voor duurzame teeltvormen geïnitieerd door de gemeente, waarop Agroforestry en strokenteelt toegepast wordt, om zo een start te maken met de verduurzaming en het innovatieve karakter van de regio. Op perceel 1 komt naast de strokenteelt ook een AgriMiniMarket en informatiecentrum over de Heihorsten. Op perceel 4 komt de 'Agrivillage'. Dit is een bungalowpark met breed verspreide vakantiehuisjes, die in het midden van boerenvelden en langs een natuurgebied liggen (zie sfeerimpressie 2: Agrivillage). Net zoals bij de Kleine Aa in het overloopgebied, wordt ook gestreefd om de Peelrijt te laten hermeanderen. Hiervoor komen ook de nodige recreatieve borden te staan waarop informatie staat over het initiatief, samen met de ontstaansgeschiedenis van de ontginningsbeek. Een laatste ingreep in het gebied is dat het een 30km zone wordt. Op deze manier wordt dit gebied toegankelijker te maken voor recreanten en duurzamer, omdat het gebruik van de auto ontmoedigd wordt.

Figuur 4: Detailkaart Heihorsten

Sfeerimpressie 2: Agrivillage

Participatieproces

Het participatieproces dat ingepast zal worden tijdens de planontwikkeling en - uitvoering is ontworpen om de samenwerking en sociale cohesie tussen de Somerense stakeholders te verbeteren, de zelfwerkzaamheid in de gemeente te stimuleren en draagvlak voor het gevormde beleid te creëren. Deze methode kan voor verschillende projecten ingezet worden en bestaat uit zes fases.

Fase 1: Motiveren om te participeren

Deze fase bestaat uit het informeren van betrokkenen over het planproces en het verzamelen van wensen en adviezen. Stakeholders worden benaderd over de casus, en uitgenodigd voor een informatie- en discussieavond, het 'dorpsdebat'. Het doel is om mensen het belang van de casus en hun bijdrage hieraan in te laten zien en zo geïnspireerd raken om deel te nemen aan fase 2 (het dorpsdebat). Dit kan via bijvoorbeeld posters en folders, maar ook door mensen persoonlijk aan te spreken met stellingen. Tijdens de werving wordt afgetast hoeveel animo er is voor de casus en het dorpsdebat, en of er interessante punten die uit de gesprekken voortkomen. Aan de hand daarvan wordt de opzet van het dorpsdebat bepaald.

Fase 2: Het dorpsdebat

Het dorpsdebat zal plaatsvinden als eerste bijeenkomst (gebaseerd op het stadsdebat, zie Participatiewijzer, z.d.). Allereerst zal duidelijk gemaakt worden hoe de casus tot stand gekomen is en waarom deze relevant is en hoe dit participatieproces in zijn werking treedt. Hiermee worden een aantal hoofdthema's resulterend uit de visie en eerdere gesprekken aangedragen waar besluiten over genomen moeten worden. Door een aantal van de pakkende stellingen over hoofdthema's op tafel te brengen wordt het debat op gang gebracht (deze kunnen gaan over bijvoorbeeld problemen of ambities).

Deze avond moet gezien worden als een soort brainstorm onder de stakeholders voor een ideaalbeeld, waarmee de meningen en ideeën op tafel komen die de visie bij kunnen sturen en eventueel al initiatieven aangedragen kunnen worden. De gemeente stelt de kaders waarbinnen de discussies over de casus plaatsvinden, en stelt zich open op tegenover het ondersteunen van eigen initiatieven vanuit de stakeholders. De stakeholders kunnen voor de volgende bijeenkomst nadenken over het concretiseren van de droombeelden en eventuele initiatieven.

Fase 3: Beleidsdebat

Na de eerste bijeenkomst wordt een tweede bijeenkomst vastgesteld waar alle aanwezigen weer naartoe kunnen komen. Het doel van deze bijeenkomst is om de gevormde dromen om te vormen tot realistische initiatieven. In deze fase kunnen de stakeholders realistische initiatieven of beleidsadviezen aandragen, om zo tot mogelijk oplossingsrichtingen te komen. Ook hier heeft de gemeente een faciliterende rol, al zal deze het debat wel sturen richting concrete beleidsadviezen.

Fase 4: Besluitvorming & feedback

De besluitvormingsfase wordt uitgevoerd door gemeente, met de adviezen van de stakeholders als randvoorwaarden. Er zal een gebiedsplan opgesteld worden, waarbij een planningsbureau kan helpen bij het in kaart brengen van de mogelijkheden. Wanneer er een concreet gebiedsplan ligt, zal er een evaluatieavond zijn met de eerdere aanwezigen om feedback te krijgen. Het gebiedsplan zal na aanleiding van de feedback aangepast kunnen worden.

Fase 5: Uitvoering

In deze fase zal het ontworpen beleid met bijbehorende initiatieven in deze fase vorm krijgen. De uitvoering van de van het gebiedsplan wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door de initiatief nemende stakeholders, waarbij de gemeente een faciliterende rol op zich neemt.

Fase 6: Eindevaluatie

Wanneer de uitvoering van het gebiedsplan is uitgevoerd, zal er een eindevaluatie ingepland worden over de veranderingen en gerealiseerde initiatieven, hoe de uitvoering hiervan verliep, en hoe de stakeholders het participatieproces ondervonden hebben, en of ze hierdoor vaker een samenwerking aan willen gaan. Eventueel kan er ook een online enquête afgenomen worden, zodat naast een groepsdiscussie ook individuele meningen verzameld kunnen worden.

Conclusie

Adviesbureau Palet heeft middels verschillende analyses getracht zo goed mogelijk invulling te geven aan de gestelde doelen door het opstellen van een ambitieus en vooruitstrevend ontwikkelingsplan. De begrippen bewustwording, samenwerking en innovatie vormen de basis in het opgestelde plan waarin aanpassingen in zowel het binnen- als het buitengebied uitgevoerd zullen worden. Hierbij zijn veel van de inpassingen gebaseerd op interessante punten die naar voren kwamen uit gesprekken met mensen uit het gebied. Om het buitengebied aantrekkelijk te ontwikkelen met behoud van natuur- en cultuurhistorische landschapswaarden wordt er ingespeeld op de huidige kwaliteiten van het buitengebied waarbij het kenmerkende agrarische karakter van de peelregio omarmd wordt en op een voetstuk wordt geplaatst.